

PTUJSKI LIS

Politično gospodarski tednik.

Štev. 12

Ptuj, 20. marca 1921

III. letnik

V nedeljo, dne 20. marca 1921 ob pol II. uri pred mestno hišo v Ptuj ŽALNO ZBOROVANJE

proti italijanski zasedbi slovenskih pokrajin!!

Pridite vsi!

Elektrifikacija dravske doline.

Dr. Ing. Král.

Nadaljevanje.

Jasno je, da se mora v ceno le-teh električnih enot računati: cena, ki jo je plačati neposredno elektrarni, in potem še stroški, ki se povzročijo s prepeljavanjem električne moči k posameznim odjemalcem. Cena v elektrarni je odvisna od proizvodnih stroškov, cena za prenašanje elektrike pa od stroškov za izvršitev in vzdrževanje celega omrežja.

Ceno električne moči na Fali je določila elektrarna sedaj na 2500 K za en KW na leto. Stroški za napravo omrežja, ki bi predvsem služilo za okraje: Ptuj, Slov. Bistrica, Ormož, Varaždin in Čakovac, ugotovili so se pač le v toliko, kolikor je to v današnjih razmerah sploh mogoče, v sledečih svotah:

1. Za daljnovod, s katerim bi se prenesla električna sila od Fale do glavne razdelilne postaje, s postajo vred 25 milijonov kron.

2. Za razdelilno omrežje in za občinske mreže, s katerimi bi se prenašala elektrika čim najbližje k posameznim odjemalcem 30-40 milijonov kron.

Kako se namerava nabaviti ta sredstva, je znano iz prejšnjih poročil: prvi del naj bi se pridobil s pomočjo delniške družbe, drugi del pa bi morali pokriti ali vsaj obvezno zagotoviti vsi interesenti z upisovanjem temeljnih delnic, ki bi prišle šele takrat v obrestovanje, kadar bi dosegle prve delnice že svojo zagotovljeno dividendo.

Preostaja še vprašanje, kako bode treba določiti cene za odjemanje toka, da bode podjetje dobro uspevalo. Naše podjetje, — označimo ga kratkoma električno podjetje — bode moralo predvsem plačati prvotno ceno električne sile neposredno Fali, potem bode moralo skrbeti za izplačevanje dividend od prvotnih delnic, nadalje bode treba plačati uslužbenca, ki bodo vzdrževali celo om-

režje in vodili vse trgovske posle; nadalje je treba misliti na to, da se po gotovi vrsti let razni deli naprave obrabijo, tako da jih bode treba nadomestiti z novimi; potem bode treba plačati davke in končno bode treba zlasti v prvih letih hitro odplačati razna posojila, ki se bodo morala najeti za razdelilno omrežje, ker se s temeljnimi delnicami najbrže ne bode dobilo celih potrebnih 40 milijonov kron.

Na podlagi mnogoštevilnih izkušenj so strokovnjaki izračunili, da bode potreba toka v prvem času znašala okroglo 2500 KW na leto. V omrežju in v posameznih odcepkih se izgubi približno 10% toka, bode torej električno podjetje moralo letno plačati na Fali neposredno za tok 2750×25000 = 6,880.000 K. Ostali preje omenjeni stroški pa dajo sledečo svoto:

1. Dividenda delniške glavnice	
6% od 25,000.000—	K 1,500.000—
2. Obratovalni stroški	
približno	„ 2,000.000—
3. Amortizacija 3% od	
65,000.000—	„ 2,000.000—
4. Davki	„ 1,000.000—
5. Odplačila posojil:	
8% od K 40,000.000—	„ 3,200.000—
stroški za prenašanje	
električne moči	K 9,700.000—
neposredni stroški za tok	
na Fali znašajo, kakor pre-	
je ugotovljeno	„ 6,880.000—
Ako vzamemo za nepri-	
čakovane stroške še	
dopolnjujočo svoto	„ 420.000.—
predstavlja svota:	K 17,000.000—

višino potrebnih celoletnih dohodkov, ki jih mora družba dobivati letno od svojih odjemalcev. Na podlagi statističnih podatkov, ki se naslanjajo na dolgoletna opazovanja, predlagajo strokovnjaki, da se razdele ti stroški na posamezne odjemalce v sledeči obliki:

1. Za eno normalno žarnico, 25 sveč, na leto 150 K.

2. Za 1 konjsko silo za poljedelske in gospodarske stroje 1000 K.

3. Za industrijsko silo (t. j. za silo, ki jo bodo uporabljale tovarne) določi se cena toku v posameznih slučajih z ozirom na način uporabe od 5000—7000 K za leto.

4. Za malo obrt se bode po možnosti upeljalo štetje vporabljenega toka s pomočjo števec. Najbolj pravično bi pač bilo, da bi dobil vsak odjemalec svoj lastni števec. Ali en števec za normalno hišno inštalacijo stane danes 5000 K; ako bi se prijavilo samo 6000 odjemalcev, bi bilo treba samo za nabavo števecv ogromne svote 30 milijonov kron. Je torej jasno, da je vsaj za sedaj splošna uveljava števecv neizvedljiva.

Nadaljevanje sledi.

Dr. Ivan Oražen. †

V soboto 12. t. m. zjutraj so našli v postelji mrtvega dr. Ivana Oražna, šefa zdravstvenega odseka in starosta Saveza Jugoslovanskega Sokolstva. Še v petek prej se je v službenih zadevah mudil v Mariboru in na Zidanem mostu.

Dr. Ivan Oražen je bila znamenita osebnost v našem javnem življenju. Z lastno močjo se je povzpela do odličnega mesta v naši javnosti. Rojen l. 1869 v Kostanjevici je začel svoje studije v Novem mestu, se posvetil medicini na Dunaju in jo končal v Gradcu. Naselil se je potem v Ljubljani, kjer se je priženil v ugledno rodbino Auer.

Že kot vseučiliščnik na Dunaju se je zanimal za brate Srbe, občeval mnogo s tamšnjimi srbskimi dijaki. Začel je zagovarjati edinstvo med Jugoslavlani in temu vzoru je ostal zvest vse svoje življenje. Ko se je pričela balkanska vojska, je pohitel med prvimi doli k Srbom, da jim v dejanju pokaže, kako razume bratsko medsebojno ljubezen.

Najlepše torišče pa, na katerem bi mogel

delovati za slovenstvo, jugoslovanstvo in slovanstvo, je mislil pokojnik, da je sokolska ideja, naš Sokol. Temu je zato posvetil vse svoje moči. L. 1907 je postal starosta Slovenske sokolske zveze, na Vidov dan 1. 1919 pa starosta ujedinenega jugoslovanskega sokolstva. V težkih letih je načeloval dr. Oražen Sokolstvu. L. 1908 so po septemberskih dogodkih v Ptujju začeli pokati streli po ljubljanskih ulicah. Zbesnela nemška sila je videla prav v sokolstvu svojega neizprosnega sovražnika. Pokazali so Nemci to že Ptujju, ko se sokolska rdeča srajca v mestu niti pokazati ni smela, pokazali pa tudi drugod, kamor je le segla moč nemške nasilnosti. Še hujsi pa so bili za Sokolstvo dnevi svetovne vojne. Saj je nemška birokracija instinktivno čutila, da zavedno, značajno sokolstvo ne more delati proti lastnemu narodu. Začelo se je preganjanje, katero je moral trpeti tudi pokojni dr. Oražen.

A prišel je dan vstajenja! Ko je doživel rajni triumf Srbstva in ujedinjeno Jugoslavijo, je mogel biti prvič globoko srečen, zakaj izpolnil se mu je njegov mladeniški ideal. Takoj je ponudil vse svoje sile in vse svoje znanje mladi državi.

Svoje plemenito srce je pokazal pokojnik tudi ob svoji smrti. Vse svoje veliko premoženje (govori se o 10 milijonih) je zapustil naši mladi univerzi, da ustanovi Oražnov dom, v katerem bi imeli prosto stanovanje potrebni slov. akademiki, v prvi vrsti medicinci.

Še enkrat: Tancig — nemškutar.

Pod to notico trdi „Straža“ v svoji 28. številki, da ne more preklicati svojih trditev, dokler g. Tancig ne dokaže svojega narodnostnega čuvstvovanja na podlagi legitimacij narodnih primorskih društev.

Z ozirom na te napade so nam došla o narodnosti g. Tanciga in njegove obitelji tako sijajna spričevala, kakor bi jih mogel dobiti malokateri Slovenec, katerih pa radi pomanjkanja prostora žalibog ne moremo objaviti v celoti, ki so pa vsakemu v vpogled na razpolago.

„Istini na voljo čast mi je izjaviti:

Sa g. E. Tancigom bio sam zajedno više godina.

Bila se je izmedju nas Jugoslavena i taljansko-njemačkima podrepinama neprestano nacionalna borba u koju smo angažirali i naše uglednije ljude. Duša čitave te borbe bio je

Tobak.

(Konec.)

Ako hočeš vzgojiti krepke sadike, moraš te, ko dobe 4 liste od dolžine po 1 cm, v prazno leho presaditi ali pikirati. To delo opraviš prilično 3—4 tedne po posevu.

Presad (pikiranje) se izvrši v razdalji 7 cm vsaka rastlina vsaksébi v širini, 4 cm vsaksébi pa v dolžinski smeri.

Resnici na ljubo moramo navesti, da mnogo gojiteljev to presajanje opušča, ker jim je prezamudno. To pa ni priporočati, kajti pikirana rastlina krepkeje rase, ima boljše korenine in bo ta trud vsled neprimerne lepšega uspevanja na prostem polju bogato poplačan.

Da gre delo pri pikiranju hitreje od rok in da se razdalje rastlin pri pikiranju brez truda označijo, se uporablja za to takozvani marker.

Marker si napraviš, ako vzameš kos lesa v debelosti 4 cm, širokosti 40 cm, ter dolžini enega metra. V ta les se v razdaljah 4 cm izvrtta 24 lukenj ter zabijejo leseni klinci, ki naj iz lesa v dolžini 4—5 cm štrle. Ker je širina deske 40 cm, se napravi takih klincev šest vrst, to je vsaka vrsta 7½ cm vsaksébi. Na gornji plati deske se napravita dva ročaja v svrhu manipulacije.

To pripravo je priporočati, ker je laže mogoče rastline pikirati v enaki razdalji in

baš g. E. Tancig, koji je upravo divnom smjelošću znao napadati glavara Fabianicha in Njemca Luschützkyja. Osobito sa ovim zadnjim imao je često žestoke napadaje.

Gola je laž, da je g. E. Tancig bio član Schulvereina, istina je pa, da je upravo oduševljeno prisustvoval kod svih tamošnjih narodnih svečanosti.

Ja sam češće puta javno priznao i sada s osobitim zadovoljstvom ponovno priznajem, da sam ja tek izza druženja sa mojim kolegama g. Tancigom i Rogličem i pod njihovim uplivom što se kaže zagrizen, ekstremni nacionalista i da onako visoko razvijene nacionalne svijesti u obće nisam vidio ni izdaleka medju mojim zemljacima Hrvatima, kao medju Slovencima i njegova je gospodja uzor Slovenka, koja, premda je znala i druge jezike, nije htjela principijelno govoriti drugačije nego slovenski. Stjepan Vrdoljak u ona doba odbornik Sokola u Volovsko-Opatija in član starešinstva sokol. župe „Vitez“ Volovsko-Opatija.

Ivan Flore kot starosta vseh slovenskih prometnih kontrolorjev, ustanovni član Sokola v Št. Petru na Krasu, družbe sv. Cirila in Metoda, izvršujoči in podporni član vseh slovenskih in mnogih jugoslovanskih narodno-podpornih in narodno-kulturnih društev izjavlja:

G. Egon Tanciga poznam še predno je bil vstopil v železniško službo in sem bil celo desetletje njegov neposredni predstavljenci, ko je imenovan služboval kot uradnik v Opatiji-Mataljah, v Divači in Trstu. Poznam njegovo soprogo, ki je doma iz znane kraške narodne rodbine, njegova otroka, katerim sta roditelja izbrala pristni slovanski imeni, radi katerih sta imela v času persekucij celo sitnosti. Tancig, kakor tudi njegova soproga sta vedno podpirala narodna in naša kulturna društva ter mnogokrat tudi aktivno sodelovala in nikoli nisem mogel opaziti, da bi se pregrešila zoper katerekoli narodne dolžnosti.

Pozivljam vse tiste, ki niso imeli prilike in sreče, pravočasno pobegniti izpod knute samodržcev, ampak so morali ostati doma, pozivljam jih: Kdo more in sme prvi pobrati kamen ter ga zabrusiti v obraz opljuvanemu, ki se proti anonimnosti niti bojevati ne more! Premišljeval sem, od kod ta brezmejna gonja in prišel do žalostnega prepričanja, da ni to narodna, ampak politična gonja, hinc ille lacrimas!

Jednaka je izjava g. Lojzeta Kovačič, višjega revidenta, kateri istotako izjavlja, da

se more tudi število pikiranih rastlin tako ugotoviti.

Preden se prične s pikiranjem, se luknjice v lehi z markerjem označijo in lehe poškopijo.

Rastlinice naj se ne pulijo, temveč z lopato v večji množini z zemljo dvignejo ter v plitvo posodo polože.

Iz te posode se rastlinice ena za drugo izlahka z zemljo vred ločijo in presade na mesta, ki so bila z markerjem označena.

Namesto z roko, se prijemajo rastlinice z leseno dvoroglatim vilicam podobno pripravo. Držec v levi roki vilice z rastlino, se z desno roko z lesenim klinecem poglobi vdolbino, označeno z markerjem ter se potem previdno postavi tjakaj tobakova rastlina.

Pikiranje so izvršuje ob lepem vremenu.

Ko je izvršeno, se presad dobro zalije. Ako se pikira v gorke lehe, kakor so v navadi pri vrtnarjih, tedaj se iste zakrijejo z običajnimi steklenimi pokrovi. Ti pokrovi ostanejo tako nepretrgoma prva dva dneva po pikiranju. Pozneje se leha odkrije in se zakriva le v mrzlih nočeh, ali ob večjem deževju.

V slučaju, da se presad izvrši v gredicah izven stalnih gorkih leh, je priporočati, ako ni drugega, da se po gredicah položi vejevje in čez to vejevje se v mrzlih nočeh vržejo prti starih vreč ali kaka iz slame napravljena odeja ali kaj podobnega.

Sicer si bo pa naš iznajdljivi kmet itak znal pomagati, da varuje tobačno rastlino pred pezebo

pozna g. Tanciga kot tovariša že najmanj 10 let in da je narodno popolnoma neporečen.

Citiramo še samo odstavek iz privatnega pisma nekega prijatelja na g. Tanciga, ki pravi med drugim:

Da Te je ko drugi napao, bilo bi neugodno, ali kada Te napada klerikalac, pod kojim pojmom razumevamo nešto, što je najpokvarenije, najnemoralnije, još austrijsko-rimsko, skot, koji na djubrište spada, to neka Te se ni malo duboko ne dirne.

Mislimo, da te izjave vsakemu poštenemu človeku pač popolnoma zadostujejo.

Jednako lažnjivi so napadi na našega glavarja. Lahko je napadati in obrekovati pod zaščito anonimnosti in poslanske imunitete. Pozivljamo pisca, da se podpiše in da mu moremo dokazati resnico pred sodiščem, dokler pa tega ne stori, ga imenujemo javno lažnjivca in podlega obrekovalca ter s tem končamo.

Dopisi.

Pojasnilo. Z ozirom na razne pritožbe, da imam v mestnem kino na filmih tudi nemške napise, moram pojasniti, da jaz take fillme že dobim, da pa je odstranitev nemških napisov združena z raznimi težkočami, da publika hrvatskih napisov ne razume in da imajo z ozirom na to tudi druga taka in enaka podjetja v Mariboru, Celju in drugod tudi nemške napise, ker dobivamo iz naših podružnic filme v hrvatskih in nemških napisih. Sicer pa tudi mnogo slovenščine nezmožnih obiskuje kino. Kot zaveden Slovenec rad bi ustregel željam večine, moram pa računati z obiskovalci posebno radi tega, ker je podjetje silno in močno pasivno in mi je vsak obiskovalec dobrodošel. Kakor hitro se razmere spremenijo in bom dobival filme s samo slovenskimi napisi, ne bodem več občinstva nadlegoval z nemškimi napisi. Upam, da bodo pritoževalci in občinstvo s tem pojasnilom zadovoljni in bode tudi zanaprej posečali predstave, trudil pa se bom dobiti najboljše in najnovije filme, da vsestransko ustrezem. Z odličnim spoštovanjem Miško Murko, ravnatelj kina.

Poverjenišvo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot v Ptujju je sprejelo sledeča darila: od g. Riharda grofa Orsicha 80 kg kuhalne in 80 kg polentne moka, od g. dr. Pirkmajerja, okr. glavarstvo 50 kg

Pikiranje je priporočljivo iz več ozirov. Rastline dobijo zadosti prostora za rast in zadosti svetlobe. Korenine se pri pikiranih rastlinah vse drugače učvrstijo in razvijejo, kakor če se pusti rastlina v prvotnih posevnihih gredicah.

Pikirane rastline gredo redkokaj v nič, ko se v prasto polje presade, ker so čvrste v koreninah.

Razsad tobakove rastline. Priprava polja.

Ko podraсте tobakova rastlina v lehi, da ima 5—6 peresc v velikosti prilično 8 cm, je godna za razsad na prasto polje.

Polje, ki se odloči za tobakov razsad, se že jeseni globoko zaorje. Namen tega oranja je, uničiti zarod mrčesev, očistiti njivo plevla ter omogočiti, da atmosferski vplivi (zrak in mrazovi) zemljo zrahlajo.

Spomladi, ko se polje osuši, se navozi gnoja, isti raztrosi ter ponovno, a bolj plitvo ob lepem vremenu zaorje ter z brano prevleče. Da ni orati premokre zemlje, je našemu kmetovalcu itak znano.

Neposredno pred saditvijo se polje še enkrat z brano zrahlja ter na ta način tudi plevel zatere.

Hlevski gnoj goveje živine ali ovčji gnoj naj bo, če le mogoče starejši, da na polju takoj učinkuje. Priporočati je v jeseni ali pozimi, ko je največ časa, da se gnoj napelje na kup na njivo ter dobro pohodi, spomladi pa od tam raztrosi.

Kake 4 tedne po presadu in tudi pozneje se priporoča tobakovo polje z zredčeno